

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

היכל תשיעי
קובץ שלשלת האור
שער שלישי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

מקץ

(חלק כ שיחה א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וארבע לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלוקטי שיחות
שבוע פרשת מקץ, כז כסלו — ד' טבת, ה'תשפ"ד (ב)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2023
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

מקץ

חסידות בלבד¹¹, ויצחק ולוי לא נזהרו במדת חסידות זו¹² (או שקודם מתן תורה לא הי' איסור בדבר¹³, והראי' מיוסף היא רק אסמכתא¹⁴).

(ב) אלו שהם „חשוכי¹⁵ בני¹⁶” – שעדיין לא קיימו מצות פרי' ורבי¹⁷

(11) תוס' תענית שם.

(12) וכבר הקשו ע"ז דאטו יצחק ולוי לא היו נזהרים במדת חסידות (צידה לדרך ואוה"ח כאן). וכן, איך סתם בש"ס דאסור* (גבורות ארי תענית שם. צידה לדרך כאן, ועוד). וראה הערה הבאה. (13) ב"י לטאו"ח שם. ועד"ז ברע"ב (בתי הא'). יפה תואר לב"ר שם. ט"ז או"ח שם [ובאמרי שפר (הועתק בצידה לדרך ובאר יצחק לרש"י כאן), שגם כוונת התוס' היא כבב"י, ע"ש].

וצ"ע, שהרי קי"ל דקיימו האבות כל התורה עד שלא ניתנה אפילו מצות דרבנן, כמו שהקשה בחדא"ג מהרש"א תענית שם (וראה שד"ח כללים מע' האל"ף אות קפו בסופו. וראה גם דרישה לטאו"ח שם. צידה לדרך ומשכיל לדוד כאן).

(14) ב"י שם. וראה (באו"א) רע"ב שם. ט"ז או"ח שם. ועוד.

(15) תענית שם (ושם: חסוכי).

(16) כן תי' ברבותינו בעה"ת, רע"ב, רא"ם, גו"א ועוד עה"פ. ובכמה מפרשים (ראה מהרש"א (בחדושי הלכות ואגדות) תענית שם. צידה לדרך כאן. ב"ח לטאו"ח שם), שזוהי גם כוונת התוס' הנ"ל דהוי רק מדת חסידות ליוסף, כי יוסף לא היתה לו בת (ראה הערה 21) ולא קיים עדיין פו"ר.

(17) רש"י תענית שם, וכן נקטו רוב המפרשים. רמב"ם הל' תעניות פ"ג ה"ח (ובט"ז או"ח שם (וראה מאירי, רש"י לרי"ף ועוד תענית שם. רמ"א

א. על הפסוקי „וליוסף יולד שני בנים בטרם תבוא שנת הרעב” הביא רש"י בפירושו (מדברי הגמרא²), „מכאן שאסור לאדם לשמש מטתו בשני רעבון”.

והקשו התוס':³ הלא יוכבד נולדה „בין החומות”⁴ (כאשר יעקב ובניו באו למצרים), ו„אותו העת עת רעב הי”⁵, ואיך אפשר לומר, שלוי (אבי יוכבד) עבר על איסור ח”ו?

ועד”ז יש מקשים⁶ מן הכתוב⁷, „ורא גו' יצחק מצחק” – „שראהו משמש מטתו”⁸ – הלא הי' אז „רעב בארץ”⁹?

והאריכו בזה המפרשים¹⁰, ותיצרו את השאלות הנ"ל בכמה אופנים, ומהם:

(א) אין זה איסור ממש, אלא מדת

(1) פרשתנו מא, נ.

(2) תענית יא, א.

(3) תענית שם ד"ה אסור.

(4) סוטה יב, א. ב"ב קכ, רע"א. ככג, ריש ע"ב. ובכ"מ. הובא בפרש"י עה"ת (צוין לקמן הערה 28).

(5) שהרי יעקב ירד מצרימה שנתיים אחרי התחלת הרעב (ראה ויגש מה, ו ואילך. רש"י שם מז, ט).

(6) רא"ם, גו"א ועוד (פרשתנו עה"פ).

(7) תולדות כו, ח.

(8) רש"י שם. וראה ב"ר עה"פ (פס"ד, ה).

(9) תולדות כו, א. וראה לקמן סעיף ב והערה 27.

(10) ראה מפרשים: לש"ס תענית שם; לרש"י

פרשתנו עה"פ; לב"ר פל"א, יב. נ"כ הטור ושו"ע או"ח סו"ס תקעד. ועוד.

(* אבל ראה שד"ח כללי הפוסקים סימן טז אות יב, וש"נ.

ב. אלא שלפי זה עולה תמיהה גדולה בפירוש רש"י: מדוע לא תירץ הקושיות הנ"ל מיצחק ולוי?

[הלא שאלות אלו מתעוררות (גם) בלימוד ע"ד הפשט: על "וישקף אבימלך גוי" פירש רש"י "שראהו משמש מטתו", ובפירוש כתב רש"י שהיתה זאת (לא רק עת "רעב בארץ", אלא) "שנת רעבון"²⁷; ועד"ז מביא רש"י בפירושו על התורה²⁸ שיוכבד "גולדה בין החומות"²⁹, והי' זה בשנות הרעב כמפורש בתורה³⁰].

ואין לומר שרש"י סמך על אחד מן התירוצים הנ"ל – דנוסף על הקשיים השונים שבכל אחד מתירוצים אלו (שאין כאן המקום להאריך בהם³¹). הרי הצד השווה בכלם – שאינם (אפילו) נרמזים בפירוש רש"י כלל,

[וכבר נתבאר כמה פעמים, שרש"י

(כ"יצחק ו) לוי¹⁸ באותו הזמן), אוי"ב, "בליל טבילה"²⁰, אינם בכלל האיסור²¹.

ג) האיסור הוא רק כאשר "ישראל שרויין בצער"²², ולכן לא חל איסור זה על (יצחק²³ ו) לוי²⁴, שהרי יעקב ובניו לא היו שרויין בצער כיון שהיתה להם תבואה²⁵; ומה שיוסף נמנע, הוא מפני שלא ידע שיש להם תבואה וסבר שהם שרויין בצער²⁶.

או"ח שם וס"י רמ סי"ב), דקאי על מי שהולך עירי דוקא. ע"ש].

18) שלא היתה לו בת (ראה מפרשים שבהערה 16).

19) של"ה שער האותיות (קג, ב), הובא במג"א סתקע"ד שם (אלא שהקשה ע"ז (וראה גם נחלת יעקב לרא"ם כאן, ע"ש). דרישה לטאו"ח שם. משכיל לדוד כאן.

20) כפסק הבי"י או"ח שם (ומפרש כן בירושלמי תענית פ"א ה"ו בסופה).

21) ובב"י שם (ועוד) הקשה ע"ז, שהרי גם יוסף ה"י חשוכי בנים, שהרי לא היתה לו בת, וכבר הארכו המפרשים בזה. – בעיון יעקב (לע"י תענית שם) הוכיח שהיתה לו בת ממחז"ל (ב"ר פצ"ג, ח. הובא ברש"י ויגש מד, יט) "בתך באנו ליקח" (וראה כלי חמדה ריש פרשתנו). אבל בפשטות י"ל כמ"ש החיד"א (פתח עינים תענית שם) דאורחא דלישנא נקט.

22) לשון הר"ן תענית שם (וראה המשך הגמרא תענית שם. לקמן בפנים סעיף ח).

23) כמ"ש בנחלת יעקב פרשתנו כאן.

24) ר"ן שם. וראה גם חזקוני, צידה לדרך, באר מים חיים (לאחי המהר"ל), דבק טוב (בהגהה), נחלת יעקב, אוה"ח ועוד כאן. וראה חכמת שלמה לשו"ע או"ח שם עוד תירוצים.

25) תענית י, ב. הובא בפרש"י פרשתנו מב, א. ומש"נ (לקמן מג, ב וברש"י) "כלו לאכול גוי" – ה"י ה"י לכאורה באמצע שנה הב' להרעב (שהרי תיכף לאחר ירידתם למצרים לשכור אוכל, ירד יעקב מצרימה). ולהעיר מפרשתנו מג, יא.

26) וראה באו"א בבאר מים חיים ודבק טוב שם.

27) תולדות שם, יב. – ומפרש"י שם מוכח דלא כברא"ם (תולדות שם, ת. פרשתנו כאן) בדמקום יצחק לא ה"י הרעב, וכמו שהקשה עליו בנחלת יעקב (תולדות שם), ט"ז או"ח שם. מלאכת הקודש לפירוש רש"י (ליוורנו תקס"ג) כאן.

בחדא"ג מהרש"א תענית שם, דמ"ש, וירא גוי מצחק" ה"י לאחרי הרעב, כדיוק לשון הכתוב, כי ארכו לו שם הימים. ולפ"ז מש"נ אח"כ, ויזרע גוי בשנה ההיא גוי" (כפרש"י שם) ה"י לפנ"ז, אלא שסמכו הכתוב, ל"ויגדל האיש גוי" (ראה מלאכת הקודש כאן).

אבל בפשטות משמע, דמש"נ "ויזרע גוי" ה"י לאחרי "ויצו אבימלך את כל העם גוי".

28) ויגש מו, טו. שם, כו. ועד"ז ברש"י במדבר ג, טו. פינחס כו, נט.

29) להעיר גם מרש"י פינחס שם, כד (מיסודו של ר"מ הדרשו), "שירדה אמן למצרים כשהיתה מעוברת כו" (אבל רש"י חולק עליו).

30) ראה הערה 5.

31) וכבר הארכו במפרשים בכו"כ קושיות. וראה לעיל הערות 12, 13, 21.

ונשי בניך אתך", שממנו למדים ש"בכניסתו לתיבה נאסרה לו תשמיש המיטה"; ולכאורה זהו אותו האיסור ד"בשני רעבון"³⁷ – איסור תשמיש המיטה בזמן שהעולם שרוי בצער³⁸.

ותמוה ביותר: רש"י עצמו כתב בפירושו על התורה³⁹ שנתה הי' אסור לשמש מטתו "בכניסתו לתיבה", מפני שהעולם שרוי בצער⁴⁰;

וא"כ איך זה כתב רש"י "מכאן שאסור כו", היינו שמקור הלימוד הוא "מכאן" דוקא, בשעה שניתן ללמוד זאת מן הפסוק הקודם האמור בנח?

ד. והביאור בזה, דהיא הנותנת: בהוספתו (על לשון הגמרא) תיבת "מכאן" מבאר רש"י שכאן (ע"ד הפשט) אין זה אותו האיסור כבנת, מפני שהטעם דהתם, "העולם שרוי בצער"⁴¹, אינו שייך כאן כלל:

195 "העולם שרוי בצער" (במבול) היינו – העולם בכלל, ואדברא: אין בני האדם, החיות וכו' בכלל זה – עליהם

כתב את פירושו על התורה בסגנון כזה, שגם "בן חמש למקרא" יוכל להבין את כוונתו מתוך תיבותיו (הספורות), ללא צורך לחפש הוספת ביאור על זה].

ומזה שכתב רש"י כאן בסתם – ללא כל חילוקים ותנאים: "אסור לאדם לשמש מטתו בשני רעבון", מוכח, אשר (א) זהו איסור, כפשוטו³²; (ב) האיסור חל על הכל ללא יוצא מן הכלל – גם על יוסף (קודם מתן תורה) ועל "חשוכי בנים"³³ (ובליל טבילה); (ג) אין זה קשור דוקא לצער בני ישראל, אלא האיסור קיים בכל מצב של "שני רעבון" בעולם.

ג. עוד תמיהה בפירוש רש"י זה:

לשון רש"י היא "מכאן שאסור לאדם כו", דהיינו שפסוק זה הוא מקור האיסור. ומהדגשת רש"י "מכאן" מובן, שיש מקור נוסף שלכאורה היינו יכולים ללמוד ממנו איסור זה – וזאת שולל רש"י בהדגשתו שהלימוד הוא מכאן דוקא.

ואמנם מצינו בירושלמי³⁴ ובמדרש³⁵, שיחזק עם הלימוד הנ"ל מיוסף, מובא הפסוק האמור בנח³⁶ "ובאת אל התיבה אתה ובניך ואשתך

37 להעיר גם מהלימוד בירושלמי וב"ר שם "בשעת שאת רואה חסרון בא בעולם עשה אשתך גלמודה" (ראה קרבן העדה שם). וראה לקמן הערה 51.

38 כדלקמן מפירוש רש"י (גבי נח). וראה משכיל לדוד כאן. ולהעיר גם מרמ"א או"ח סר"מ סי"ב ד, "ה"ה בשאר צרות שהם כרעבון" (וראה עזר מקודש לשו"ע אה"ע סכ"ה ס"ו. מלאכת הקודש לפרש"י כאן).

39 נח שם. ועד"ז ברש"י שם ז, ז (וכבר שקו"ט במפרשים למה הוצרך רש"י לכפול הפירוש, ומוסיף הטעם בפעם הב' דוקא. ואכ"מ). וראה גם רש"י שם ח, טז"ז.

40 שם ז, ז.

41 ולהעיר שמלשון רש"י "מכאן שאסור כו" בשני רעבון" משמע, שהוא גדר חדש (ולא ענין "שרוי בצער").

32 ראה גם לעיל הערה 12. ופשיטא אין לתרץ בפרש"י עה"ת עפמ"ש בשד"ח שצויין בשוה"ג להערה הנ"ל.

33 וכפשוטו הכתוב, דוליוסף יולד גו' בטרם תבוא שנת הרעב – הא אם היו באים שנות הרעב לא היו נולדים אפרים ומנשה, אף שאז הי' יוסף חשון בנים, כדיוק המפרשים.

34 תענית שם.

35 ב"ר פל"א, יב. פל"ד, ז. וראה גם המצויין לקמן הערה 51.

36 נח, ו יח.

בפשטות: „שנת הרעב“ היינו שבשנה זו ישנו רעב; משא”כ „שני רעבון“ – לשון רבים – מורה, שזהו מצב הנמשך משך זמן.

ואין זה חילוק רק באורך הזמן (אם הרעב נמשך רק שנה אחת, או יותר), אלא מקום לומר שזהו חילוק באיכות: כאשר דבר מתרחש פעם (שנה) אחת, אפשר שזהו מאורע חולף בעלמא; משא”כ כאשר הדבר חוזר על עצמו פעמים רבות (עד למצב של שני רעבון) – הרי זו תקופה של רעב; אין זה דבר שאירע בדרך מקרה, אלא דבר של „חזקה“.

[ע”ד שכבר פירש רש”י לעיל⁴⁶, שיהודה התיירא „פן ימות גם הוא (שלה) כאחיו“, מפני ש„מוחזקת היא זו שימותו אנשי“].

ועד”ז בנדון דידן: אם מדובר רק ב„שנת הרעב“ – היינו, ששנה אחת אירע דבר חידוש, ולא צמחה תבואה – הרי אין לך אלא חידושו, ויש לומר שזהו דבר ארעי ומחודש לשעתו⁴⁷, מצד סיבות מקריות בשנה זו שגרמו שהתבואה לא תצמח; אבל אם אלו „שני רעבון“, הרי זוהי ראי’ על דבר נמשך, תקופה שלימה, הנהגה מיוחדת,

אי אפשר לומר שהיו אז „שרויים בצער“, שהרי כולם לא היו במציאות, כמו שנאמר וימח את כל היקום⁴¹.

ואם נפרש שהכוונה היא לאלו מן „העולם“ שניצלו בתיבה (ששהייתם שם היתה באופן של „שרוי בצער“) – הרי נח ובניו ונשיהם בכללם, ואף הם „שרויים בצער“

ולא כתוכן האיסור הנלמד – שכאשר מספר (רוב) אנשים בצער, צריכים אחרים להשתתף ג”כ בצערם⁴²; וממילא אי אפשר ללמוד מזה שב„שני רעבון“ ישנו איסור על אלו שאינם סובלים מרעב⁴³ – כיוסף בנדון דידן, שלו⁴⁴ לא היתה חסרה תבואה⁴⁵.

ה. והביאור בהקדים דיוק לשון רש”י „(אסור לאדם לשמש מטתו) בשני רעבון“ – דלכאורה: הן אמת שכן היא לשון הגמרא, אבל כיון שכוונת רש”י כאן לפרש פסוק זה (ואף אינו מציין שמקור פירושו זה בגמרא), לא ה’ לו לשנות, אלא לכתוב „אסור כו’ בשנת הרעב“, כלשון הפסוק שבא לפרש „בטרם תבוא שנת הרעב“?

ובפרט שבין לשונות אלו יש חילוק

* (41) נח ז, כג.

(42) ע”ד תי’ הג’ שהובא לעיל סוף סעיף א.

(43) ראה ע”ד מלאכת הקודש לפירוש רש”י

כאן.

(44) משא”כ בכל מצרים שהוצרכו לקנות תבואה אצל יוסף (פרשתנו מא, נה וברש”י. ויגש מז, יג (וברש”י) ואילך). ולהעיר מהשקו”ט ע”ד ההלכה (הובאה בשערי תשובה לשו”ע או”ח סו”ס תקעד) כאשר המזונות עולה ביוקר גדול האם נק’ רעבון.

(45) ולכן גם יצחק ולוי לא נאסרו מטעם „שהעולם שרוי בצער“ – כי היתה להם תבואה (כנ”ל סוף סעיף א ובהגמטן בהערות 23, 25).

(46) וישב לה, יא. וראה גם לקו”ש ח”ה (ע’ 216 ואילך) שזהו הטעם להדגשת הכתוב (פרשתנו מב, ד), „ואת בנימין אחי יוסף לא שלח גו’ פן יקראנו אסון“ – דמכיון שכבר קרה אסון עם אחיו בדרך, לכן חשש שגם עמו יקראנו אסון בדרך. ע”ש באורך.

(47) עפ”ז תובן ירידת אברהם למצרים – אע”פ שנצטוו ד”שם (בארץ כנען) אעשה לגוי גדול” (רש”י ר”פ לך).

לבטל מצות עשה מחמת ספק שמא אלו „שני רעבון“.

ועפ"ז מיושבת מאלי' השאלה הנ"ל מיצחק ולוי – אצל יצחק היתה זו (כדיוק לשון רש"י²⁷) רק „שנת רעבון“ (לא „שני רעבון“); ועד"ז אצל לוי, הדבר הי' בתחילה (ג' חדשים) דשנה הב' לרעב (כיון שיוכבד נולדה בסוף שנת הב' לרעב) – קודם שהיתה חזקה⁵³ ד„שני רעבון“.

משא"כ יוסף ידע בבירור שהרעב הוא הנהגה מיוחדת, שהרי הי' ידוע לו שעתה באות „שבע שני רעב“ – כפתרון החלום המסופר לעיל ובארוכה בפרשה, „את אשר אלקים עושה . . . יהיו שבע שני רעב“⁵⁴ – ולכן עליו חל האיסור תכף מן היום הראשון של הרעב ואילך.⁵⁵

(53) להעיר מלקו"ש שם (ע' 220 ואילך) אימתי הוי חזקה ב' פעמים או ג' פעמים. ע"ש. – [וי"ל דכאן תלוי בשנים דוקא (ולא – בכל זריעה בפע'. ולהעיר מב"ב רפ"ג במשנה (בשדה אילן כו.). שם כתב ב.) – כי החזקה מורה שהוא זמן של רעב (כפנים בארוכה); וכמוכח ג"כ מלשון רש"י אצל יצחק, שהי' „שנה קשה“ מכיון שהי' „שנת רעבון“].

(54) פרשתנו מא, כה ואילך.

(55) ואולי יש לומר שזוהי הכוונה בתי המפרשים (מושב זקנים עה"ת ועוד. וראה טור הארוך וגו"א כאן) דרק יוסף נאסר מפני שהי' יודע כמה זמן יהי' הרעב, משא"כ לוי שלא הי' יודע לא נאסר לו – דלפי פשוטו דבריהם תמוהין

(* ברבותינו בעה"ת כאן הביא בשם ר' יהודה חסיד, דרק כגון נביא ששמע מפי הקב"ה שנתיד להיות רעב כמו יוסף אסור כו'. דדבריו תמוהין (כמו שהקשה בפתח עינים תענית שם) שהרי מפורש „אסור לאדם כו“.

וע"פ המבואר בפנים יש לתקן, כי כוונתו רק קודם שעברו (החזקה ד) שני רעבון.

היינו שהקב"ה מביא תקופה של „רעב“ בעולם⁴⁸.

וזהו הטעם בפשוטו של מקרא לאיסור לשמש מטתו בשני רעבון למי שאינו נתון ברעב (וממילא – אינו שרוי בצער) – מאחר שבזמן של „שני רעבון“, כאשר הנהגה מלמעלה אינה באופן ד„כל ימי הארץ זרע וקציר גו' לא ישבותו“⁴⁹, אלא היפך ישובו של עולם, אין מקום לעסוק בפרו ורבו ומלאו את הארץ⁵⁰ – ישובו של עולם⁵¹.

ו. כיון שהאיסור הוא מצד זה שזהו מצב של „שני רעבון“ – „חזקה“, המורה על הנהגה מיוחדת – מובן, שכל זמן שאין חזקה, לא חל האיסור;

ואדרבה: כיון שישנו ציווי „פרו ורבו“⁵², הרי כל זמן שאין ברור שזהו מצב ד„שני רעבון“, הרי על דרך הפשט מובן שאסור להמנע מפר' ורבי, אסור

(48) להעיר גם מהעמק שאלה לשאלות פ' ייגש (שאלתא לב אות ד) החילוק דשני בצורת ושני רעבון.

(49) נח ת, כב.

(50) בראשית א, כח.

(51) ראה תנחומא נח (יא. ועד"ז תנחומא באבער יז) – בנוגע לנח ויוסף – „שלא יהא הקב"ה עוסק בחורבן העולם והוא בונה“. ובמ"כ לב"ר פל"א שם, הביא טעם זה בשם הרקאנטי.

אבל אינו מוכרח כלל בפשוטו של מקרא, ובמילא לא לפרשי – שהרי המבול הי' עונש לדור המבול שהשחית דרכו – וא"כ אדרבא צ"ל הטבת דרך על הארץ כו'. ועכצ"ל שהטעם שנאסרו בעת המבול הוא (לא מפני טעם זה, כ"א) „מפני שהעולם שרוי בצער“ (כנ"ל בפנים סעיף ג). ועיין רש"י בראשית ד, כד"ה.

(52) בראשית א, כח (וברש"י „מצווה כו“). נח

ט, ז וברש"י.

בטור⁵⁹ ושולחן-ערוך⁶⁰ – ששינו מלשון הש"ס (בשני רעבון) וכתבו „בשנת רעבון“:

בגמרא², קודם המאמר „אסור לאדם כו“, מבואר גודל השכר של „המרעיב עצמו בשני רעבון“, שזהו (כפירוש רש"י שם), „בשכר שמצער עצמו, כשישראל בצער“; ועד"ז מיד לאחר המאמר „אסור לאדם כו“, מובא המאמר „בזמן שישראל שרויין בצער ופירש אחד מהן כו“. ומזה מוכח, שע"ד ההלכה טעם האיסור הוא (לא כפי שהוא ע"ד הפשט, כנ"ל, אלא) מפני ש„ישראל שרויין בצער“⁶¹.

וממילא אי אפשר לומר שהאיסור שייך רק „בשני רעבון“ – שהרי גם „בשנת רעבון“ הנה „ישראל שרויין בצער“.

198 ט. לפי הביאור הנ"ל בפירוש רש"י, יבואר גם עוד דיוק בענין זה:

בכתוב נאמר „וליוסף יולד שני בנים בטרם תבוא שנת הרעב“, ומזה שהכתוב קאי בלידה, מובן, שהאיסור לשמש כו' אינו רק בשני רעבון גופא, אלא גם בט' החדשים הקודמים, באופן שההולדה לא תהי' בשני רעבון – ולכאורה, לשון חז"ל הרי היא „לשמש מטתו בשני רעבון“⁶²?

ו„מכאן“ למדנו, שבכל מצב שבו ידוע בוודאות שאלו „שני רעבון“ (כי ישנה כבר חזקה), אזי „אסור לאדם לשמש מטתו“.

ז. לכאורה יש לשאול: הרי בוודאי כבר נתפרסם אז פתרון יוסף לחלום פרעה, שעתידות לבוא „שבע שני רעב“, ובפרט שראו כבר את קיום הדבר בפועל – וא"כ מדוע לא חשש לוי לאיסור?

והתירוץ בפשטות: לוי לא ידע אז שפותר החלום הוא יוסף⁵⁶, ואדרבא – הי' ידוע שזהו נער, עבד⁵⁷, ושלא יצא הדבר מפי חרטומי פרעה, פותרי החלומות הקבועים של מלך מצרים וכו' – וא"כ אסור הי' לו להסתמך על חלום פרעה ועל פתרון של נער עבד ולבטל את ציווי השם „פרו ורבו“.

ובפרט שאפילו בנוגע לחלום של ישראל ישנו הכלל (שכבר הביא רש"י לעיל בפירושו על התורה⁵⁸): „אין חלום בלא דברים בטלים“ – ויתכן אפוא, שאפילו אם כללות החלום הוא אמת, הרי פרט זה שיהיו אלו „שבע שני רעב“ („שני רעבון“) הוא מן ה„דברים בטלים“ שבו.

ח. עפ"ז יובן גם דיוק הלשון

(59) או"ח סתקע"ד. ועד"ז שם סר"מ. אה"ע סכ"ה.

(60) או"ח סתקע"ד שם (אף שבאו"ח סר"מ סי"ב, שר"ע אה"ע סכ"ה ס"ו, וכן ברמב"ם הל' תעניות פ"ג ה"ח – הוא כלשון הש"ס).

(61) כמ"ש בר"ן ומפרשים הנ"ל הערה 24. ולהעיר מתנ"ת כאן.

(62) כמו שהעיר גם ביפה תואר (השלם) לבר"ר שם.

(כמו שהקשה החיד"א (פתח עינים תענית שם. פני דוד פרשתנו אות ד) בשם נמוקי רבינו ישעי' לחומש), דא"כ כל אדם יהי' מותר לשמש בשני רעבון שהרי אינו יודע כמה שנים יהי' הרעב.

(56) כפשטות הכתובים. וראה ר"ן ומפרשים שצויינו בהערה 24.

(57) ובפרט ע"פ פרש"י שם (מקץ מא, יב).

(58) וישב לו, יר"ד.

מבועי' בשנת הרעב" (כיון שהילדים הנולדים מזה ש, אפתח מבועי' בהוא זמנא, נקראים, בנים זרים"70); ומסיים בזהר שם, שיוסף נזהר עוד יותר – „דלא מיהב בנין לסטרא מסאבא, והכוונה בזה – כביאור אאמור, בהערותיו על הזהר" – שנוהר גם „שההולדה לא תהי' בשנת הרעב (אפילו כאשר, הילדים הם מהטיפות שקודם שנת הרעב לגמרי") שאם . . הולדתם תהי' בשנת הרעב הרי נולדו בדוכתא מסאבא עכ"פ".

והרי זה מתאים עם הביאור הנ"ל בפירוש רש"י, שהטעם הוא (לא מפני ש, ישראל שרויין בצער, אלא) מצד הזמן, מאחר שזהו מצב (והנהגה) ד, שני רעבון, וכנ"ל בארוכה.

וכאן רואים אנו, שוב, את ה„נפלאות" בפירוש רש"י על התורה – שעיי"ז שלומדים את פירוש רש"י מתוך ההנחה שנכתב (גם) עבור בן חמש למקרא, וממילא מפרשים את דברי רש"י כפשוטם

– עד שאפילו כאשר רש"י מעתיק את לשון הגמרא, הרי כוונת רש"י בזה היא כפירושו הפשוט של התיבות, כפי שהן מתפרשות ע"י בן חמש למקרא – הרי בדרך ממילא כמה וכמה פעמים – מיושבות שאלות ושקלא וטריא בדברי המפרשים, ולמדים מזה גם ענינים נפלאים ב, יינה של תורה".

(משיחת מוצשק"ק 9' מקץ תשל"ט)

וע"פ הנ"ל מובן: מאחר שטעם הדבר הוא (לא מפני ש, ישראל שרויין בצער, שאז יש מקום להזהר רק בשני רעבון גופא (כאשר הצער קיים) מלעשות פעולה הפכית⁶³ – אלא) מצד הזמן, אשר אז שולטת ההנהגה של היפך ישובו של עולם, על כן אין זה מתאים שבזמן זה יולדו ילדים (ישובו של עולם בפועל).

[אלא שזה שייך רק ביוסף, שידע קודם לכן בכירור שבאות, שני רעבון]; משא"כ לענין הלימוד, מכאן" לכל אדם לבטל מצות עונתה לא תגרע, מצות פרי' ורבי, הרי (מאחר ששאר בני אדם אינם שייכים לדעת בכירור שאלו, שני רעבון, הנה) האיסור הוא רק „(לשמש מטתו) בשני רעבון".]

יו"ד. בענין זה רואים אנו את הקשר של פירוש רש"י על התורה, אשר „לא באתי אלא לפשוטו"⁶⁴, עם „יינה של תורה"⁶⁵, חלק הסוד שבתורה

– כפי שנתבאר כבר במקום אחר בארוכה⁶⁶, שכשם שבד' העולמות הנה עולם האצילות שייך לעולם העשי' דוקא⁶⁷, כך גם חלק הסוד שבתורה (שהוא כנגד עולם האצילות) קשור דוקא עם חלק הפשט⁶⁸ (עולם העשי') – בזהר פרשתנו⁶⁹ מבואר, שימי הרעב הם „ימי הרעה" ולכן יוסף „סתים

63) להעיר מדברי דוד (להט"ז) כאן, דרך תשמיש שהוא לתענוג בעלמא אסור.

64) רש"י בראשית ג, ת. ובכ"ז.

65) היום יום ע' כד.

66) לקו"ש ח"ה ע' 1 הערה 3. שם ע' 279.

67) ראה לקו"ת בלק סט, סע"ג.

68) ראה גם לקו"ת ויקרא ה, ד.

69) רד, א.

70) ראה גם י"מ שהובא בריטב"א (ועוד)

תענית שם. גו"א כאן (ובלבוש האורה הקשה עליו, ע"ש).

71) לקוטי לוי"צ לזהר ח"א ע' קפד"ה. וראה

גם לקווי"צ לזח"ב ע' מת.